

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 23. 3. 2012
COM(2012) 122 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o celkovom fungovaní úradných kontrol v členských štátoch zameraných na bezpečnosť potravín, zdravie zvierat a dobré životné podmienky zvierat a zdravie rastlín

OBSAH

1. Súvislosti	1
2. Potravinový reťazec v EÚ	2
3. Prehľad kontrol zameraných na bezpečnosť potravín v EÚ.....	2
3.1. Prehľad výročných správ členských štátov	2
3.2. Výsledky kontrolných činností Komisie v členských štátoch.....	2
3.3. Ďalšie zdroje informácií o kontrolách v členských štátoch.....	2
3.4. Následná činnosť Komisie a presadzovanie právnych predpisov	2
4. Záver.....	2

1. Súvislosti

Na základe článku 44 ods. 1 nariadenia (ES) č. 882/2004¹ („nariadenie o kontrole krmiva a potravín“) sa od členských štátov vyžaduje, aby Komisii každoročne predkladali správu o vykonávaní svojich viacročných vnútroštátnych plánov kontroly, ktoré boli stanovené v súlade s článkom 41 uvedeného nariadenia. Tieto správy by mali obsahovať:

- a) podrobnosti o zmenách a doplneniach vo viacročných vnútroštátnych plánoch kontroly, aby sa zohľadnili okrem iného faktory ako zmeny v právnych predpisoch, nové choroby alebo rizikové faktory, nové vedecké poznatky, výsledky predchádzajúcich kontrol a významné organizačné zmeny;
- b) výsledky kontrol a auditov vykonaných v predchádzajúcom roku v rámci vnútroštátneho plánu kontroly;
- c) druh a počet prípadov nedodržania predpisov zisteného na základe kontrol;
- d) opatrenia na zabezpečenie účinného vykonávania vnútroštátneho plánu kontroly vrátane opatrení týkajúcich sa presadzovania a ich výsledkov.

V článku 44 ods. 4 a 6 uvedeného nariadenia sa od Komisie vyžaduje, aby vypracovala výročnú správu o celkovom fungovaní kontrol v členských štátoch a predložila ju Európskemu parlamentu a Rade, a to na základe:

- a) výročných správ predložených vnútroštátnymi orgánmi;
- b) auditov² a inšpekcií EÚ vykonaných v členských štátoch a
- c) všetkých ďalších relevantných informácií.

Komisia predložila prvú správu Európskemu parlamentu a Rade v auguste 2010³. Hlavným cieľom uvedenej správy bolo poskytnúť prvý skríning údajov a informácií o úradných kontrolách zahrnutých v prvých výročných správach členských štátov. V správe boli takisto zhrnuté výsledky auditov a inšpekcií EÚ. Správa bola predmetom rokovaní členských štátov v rámci Stáleho výboru pre potravinový reťazec a zdravie zvierat v septembri 2010. V októbri 2010 o správe rokovali Výbory Európskeho parlamentu pre životné prostredie a poľnohospodárstvo a záležitosti vidieka.

---

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 z 29. apríla 2004 o úradných kontrolách uskutočňovaných s cieľom zabezpečiť overenie dodržiavania potravinového a krmivového práva a predpisov o zdraví zvierat a o starostlivosti o zvieratá (Ú. v. EÚ L 165, 30.4.2004, s. 1)

² Od roku 2010 sa výraz „inšpekcia“ nahrádza výrazom „audit“, ktorý vyjadruje širší rozsah činností Potravinového a veterinárneho úradu (FVO). V tejto správe sa na účely lepšej orientácie väčšinou používa výraz „audit“.

³ KOM(2010) 441 v konečnom znení, 25.8.2010.

Komisia začala rokovať s členskými štátmi o otázkach nastolených v prvej správe, a konkrétne o tom, ako možno zjednodušiť a znormalizovať zber údajov o úradných kontrolách a zaobchádzanie s nimi.

Prístup v tejto druhej správe je trochu odlišný od prístupu v prvej správe. Jeho cieľom je poskytnúť prehľad kontrol EÚ zameraných na bezpečnosť potravín, ktorý sa neobmedzuje na posledný rok, za ktorý sú k dispozícii výročné správy od členských štátov, no čerpá z najnovších informácií zo všetkých troch hlavných zdrojov informácií o kontrolách, aby sa poskytla čo najaktuálnejšia správa o fungovaní kontrolného systému EÚ.

Hlavné zdroje, z ktorých táto správa vychádza, sú tieto: a) výročné správy členských štátov za roky 2008 a 2009, b) výsledky kontrolných činností Komisie v období rokov 2008 – 2010 a c) iné relevantné informácie o kontrolách, ktoré zahŕňajú:

- posledné správy členských štátov o kontrolách v špecifických sektoroch,
- výsledky systémov včasného varovania (systém rýchleho varovania pre potraviny a krmivá – RASFF, systém nahlasovania chorôb zvierat – ADNS, systém varovania pred ohrozením zdravia rastlín (Europhyt),
- rokovania a rozhodnutia o kontrolách v Stálom výbore pre potravinový reťazec a zdravie zvierat a v Stálom výbore pre zdravie rastlín,
- preskúmanie prípadov porušenia právnych predpisov v súvislosti s nedostatkami v systémoch kontroly v členských štátoch.

2. Potravinový reťazec v EÚ

Aby bolo možné pochopiť fungovanie systému úradných kontrol EÚ v potravinovom reťazci (vrátane kontrol potrebných na zabezpečenie zdravia rastlín a zdravia zvierat a dobrých životných podmienok zvierat), je vhodné najskôr pochopiť rozsah a komplexnosť potravinového reťazca v EÚ. Podľa posledných dostupných údajov z Eurostatu predstavuje hodnota celkového výstupu z potravinového reťazca v EÚ približne 750 miliárd EUR. Celková zamestnanosť v uvedenom sektore od prvovýroby po maloobchod a stravovacie služby predstavuje viac ako 48 miliónov. V potravinárskom reťazci EÚ od výroby potravín po maloobchod a stravovacie služby pôsobí približne 14 miliónov poľnohospodárskych výrobcov a 3 milióny prevádzkovateľov potravinárskych podnikov. Tieto celkové údaje poskytujú predstavu o rozsahu potravinárskeho priemyslu. Je veľmi rozsiahly a zároveň veľmi rozmanitý a zložitý.

V prvovýrobe sa napríklad priemerná veľkosť poľnohospodárskych podnikov pohybuje od cca 90 ha v krajinách ako Česká republika do 50 ha v krajinách ako Spojené kráľovstvo, Francúzsko alebo Nemecko. V iných krajinách, ako je Poľsko, Bulharsko a Rumunsko, môžu mať poľnohospodárske podniky rozlohu menej ako 8 ha.

V jednotlivých častiach EÚ takisto panujú veľké rozdiely, aj pokiaľ ide o typy poľnohospodárskych postupov. Pod ne sa vo veľkej miere podpísali agroklimatické podmienky, no takisto dlhoročné poľnohospodárske tradície.

V EÚ sa nachádza približne 300 000 výrobných podnikov. V prípade mnohých výrobkov, ako je napr. víno, olivový olej, vajcia a syr, však môže spracovanie prebiehať v poľnohospodárskych podnikoch namiesto výrobných podnikov. Zameranie sa na samotný výrobný sektor by viedlo k podhodnoteniu celkového objemu a komplexnosti potravinárskeho systému v EÚ. Konkrétne v rámci výrobného sektoru má málo podnikov fungujúcich v celosvetovom meradle veľký podiel na produkcii. Napríklad v sektore mlieka predstavuje produkcia 1 % podnikov viac ako 60 % celkovej produkcie EÚ. Mimo prvovýroby je najväčšie množstvo prevádzkovateľov potravinárskych podnikov zastúpené na konci potravinového reťazca, čiže v sektore maloobchodu a stravovacích služieb. V EÚ pôsobí viac ako milión maloobchodníkov v oblasti potravín. Mnohí z nich predstavujú malé rodinné podniky, hoci z hľadiska celkového predaja je v tomto sektore dominantný malý počet reťazcov supermarketov. Počet reštauračných a stravovacích zariadení predstavuje takmer 1,4 milióna.

3. Prehľad kontrol zameraných na bezpečnosť potravín v EÚ

3.1. Prehľad výročných správ členských štátov

EÚ vytvorila obsiahle a podrobné právne predpisy, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby potraviny, ktoré sa poskytujú spotrebiteľom prostredníctvom tohto rozsiahleho a komplexného systému potravinárskej výroby, boli bezpečné a zdravé. Základné zásady potravinového a krmivového práva sú stanovené v nariadení (ES) č. 178/2002⁴. V zmysle tohto nariadenia nesú primárnu zodpovednosť za zabezpečenie, aby potraviny boli bezpečné, potravinárske podniky, a to na všetkých úrovniach potravinového reťazca od prvovýroby až po konečný predaj spotrebiteľovi. Členské štáty majú povinnosť monitorovať a overovať, či prevádzkovatelia podnikov spĺňajú požiadavky právnych predpisov EÚ v oblasti bezpečnosti potravín a krmív (vrátane zdravia zvierat, dobrých životných podmienok zvierat a zdravia rastlín). Na tento účel sú povinné používať systém kontrol.

V nariadení (ES) č. 882/2004 sa stanovuje, ako sa uvedené kontroly majú organizovať a vykonávať. Stanovujú sa v ňom všeobecné pravidlá vykonávania úradných kontrol s cieľom overiť dodržiavanie predpisov EÚ o bezpečnosti potravinového reťazca. V uvedenom nariadení sa členským štátom ukladajú tieto konkrétne požiadavky, a to pri overovaní:

- dodržiavania sektorových právnych požiadaviek zo strany prevádzkovateľov podnikov alebo
- toho, či tovar uvedený na trh EÚ (vyrobený v EÚ alebo dovezený z tretích krajín) spĺňa normy a požiadavky sektorových právnych predpisov.

Orgány členských štátov vykonávajú aj iné oficiálne úlohy v zmysle nariadenia (ES) č. 882/2004, ako sú napr. úlohy zamerané na boj proti pôvodcom chorôb zvierat alebo na ich eradikáciu (napr. testovanie zvierat na určité choroby v rámci programu,

---

⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 z 28. januára 2002, ktorým sa ustanovujú všeobecné zásady a požiadavky potravinového práva, zriaďuje Európsky úrad pre bezpečnosť potravín a stanovujú postupy v záležitostiach bezpečnosti potravín.

epidemiologický prieskum v nadväznosti na výskyt ohniska nákazy, očkovanie proti chorobám zvierat alebo zabíjanie zvierat infikovaných patogénmi).

V nariadení (ES) č. 882/2004 sa takisto stanovujú podrobné pravidlá pre kontroly, ktoré vykonávajú útvary Komisie v členských štátoch s cieľom overiť plnenie povinností stanovených v sektorových právnych predpisoch a v nariadení (ES) č. 882/2004. Členské štáty musia zaviesť a vykonávať viacročné vnútroštátne plány kontroly, aby splnili požiadavky stanovené v uvedenom nariadení. Uvedené plány zvyčajne pokrývajú trojročné až päťročné obdobie a prvý raz sa uplatňovali od začiatku roka 2007. Od členských štátov sa vyžaduje, aby Komisii predkladali výročné správy o vykonávaní svojich viacročných vnútroštátnych plánov kontroly. Výročné správy boli prijaté za roky 2007, 2008 a 2009.

Komisia vykonala prvú analýzu vnútroštátnych správ, ktorej výsledky zhrnula v súhrnnej správe z minulého roka, KOM(2010) 441. V uvedenej správe bolo veľmi ťažké vyvodiť závery pre EÚ ako celok, keďže vnútroštátne správy boli veľmi odlišné tak z hľadiska štruktúry, ako aj obsahu, a takisto chýbali harmonizované údaje o kontrolách. Rovnako to bolo aj v prípade správ z rokov 2008 a 2009, kde uvedené faktory čiastočne odzrkadľujú výrazné rozdiely medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o poľnohospodárske štruktúry, administratívnu kultúru a veľkosť. Napriek tomu sa výrazne zlepšila porovnateľnosť správ, čo je výsledkom toho, že a) členské štáty nadobúdajú skúsenosti so svojou výrobou a b) stále prebieha aktívny dialóg medzi Komisiou a členskými štátmi s cieľom ďalej zlepšovať ich obsah, a obzvlášť ich porovnateľnosť. Keďže väčšina členských štátov poskytuje informácie už tri roky, možno za tento čas pozorovať niektoré zaujímavé trendy a zmeny. Sú zhrnuté ďalej v texte.

Zber údajov a ich analýza

Jednou zo spoločných črt vo väčšine správ je narastajúca snaha o zlepšenie zhromažďovania a zberu údajov týkajúcich sa počtu a druhu vykonaných kontrol a ich výsledkov. V úsilí dosiahnuť čo najvyššiu efektívnosť a účinnosť sú podstatné aktuálne údaje, na základe ktorých možno posúdiť výkonnosť a určiť priority pre budúce kontrolné činnosti. Hoci mnohé nové a v súčasnosti prebiehajúce iniciatívy v tomto smere sú uvedené vo výročných správach, zdá sa, že spoločné využívanie know-how a skúseností zo strany rôznych orgánov kontroly, či už na vnútroštátnej úrovni alebo medzi viacerými členskými štátmi, je obmedzené. Komisia vo svojej výročnej správe minulý rok uviedla, že má v úmysle v spolupráci s členskými štátmi preskúmať, ako možno využiť potenciál elektronického prenosu údajov a ich analýzy, aby sa na úrovni EÚ dosiahlo zjednodušenie a normalizácia. Už sa na tom začalo pracovať a členským štátom by to mohlo pomôcť pri vyvíjaní svojich vlastných informačných systémov riadenia.

Súhrnné hodnotenie výkonnosti

Na základe usmernení Komisie o štruktúre a obsahu správ sa od každého vnútroštátneho orgánu vyžaduje, aby každý rok predložil súhrnné hodnotenie výkonnosti vlastného systému kontroly. Uvedené hodnotenia majú odlišnú kvalitu. Vo väčšine správ sa obmedzujú na všeobecné zhodnotenie toho, že sa kontroly vykonali v súlade s plánovanými opatreniami, že všeobecné normy bezpečnosti potravín, zdravia zvierat

a zdravia rastlín sú uspokojivé a že v prípade zistenia nesúladu s právnymi predpismi ide zvyčajne o nesúlad menšieho rozsahu. Niektoré správy však poskytujú obsiahlejšie a viac opodstatnené posúdenie založené na ukazovateľoch výkonnosti. V niektorých prípadoch sú tieto ukazovatele obmedzené na počet a druh vykonávaných kontrol a na to, či sú tieto kontroly vykonané v súlade s pôvodnými plánmi. V iných prípadoch (vo Francúzsku, Fínsku, Švédsku a v Slovenskej republike) majú tieto ukazovatele širší rozsah a ich cieľom je zmerať výkonnosť v porovnaní s incidenciou špecifických chorôb zvierat alebo ochorení prenášaných potravinami. Vo Francúzsku sa takisto vyvíja úsilie o vysledovanie nákladov na kontroly vo viacerých špecifických oblastiach.

Pokrok vo vykonávaní viacročných národných plánov kontroly

Hlavným problémom bola požiadavka, aby členské štáty zaviedli integrované viacročné vnútroštátne plány kontroly, ktoré budú pokrývať všetky činnosti súvisiace s kontrolou na všetkých úrovniach potravinového reťazca, z farmy na vidličku. Vnútroštátne systémy kontroly sú vo väčšine krajín vysoko komplexné a často zahŕňajú mnoho rôznych organizácií pôsobiacich v rôznych aspektoch kontrolných činností súvisiacich s potravinami a krmivom, zdravím zvierat, dobrými životnými podmienkami zvierat a zdravím rastlín. Vo väčšine členských štátov majú tieto rôzne organizácie len málo skúseností s predchádzajúcou spoluprácou na vypracúvaní integrovaných plánov kontroly. Okrem toho vo väčšine členských štátov je prevádzková zodpovednosť za vykonávanie kontrol prenesená na regionálne a miestne orgány. Zabezpečenie plnej integrácie činností vnútroštátnych orgánov do národných plánov konzistentným a koherentným spôsobom si vyžadovalo, aby posilnili mechanizmy konzultácie a komunikácie s regionálnymi a miestnymi orgánmi. Vo výročných správach o vykonávaní uvedených plánov sa uvádza, že značný pokrok sa už dosiahol pri vytváraní štruktúr a postupov integrácie plánov kontroly všetkých účastníkov na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Hlavným problémom pre väčšinu orgánov zostáva vytvorenie informačného a komunikačného systému, ktorý môže poskytovať presné údaje o vykonávaných kontrolách a ich výsledkoch, aby sa časom mohla správne posúdiť výkonnosť v rámci viacročných vnútroštátnych plánov kontroly a ciele kontrol spolu s cieľmi upravenými podľa priorit vychádzajúcich z rizika.

Registrácia prevádzkovateľov potravinárskych podnikov

Hlavnou zásadou systému kontrol bezpečnosti potravín v EÚ je účinná vysledovateľnosť potravín od pôvodného zdroja až do konečnej destinácie. Kľúčovými stavebnými prvkami tohto systému sú všeobecná registrácia všetkých prevádzkovateľov, účinný systém identifikácie zvierat a vysledovateľnosť krmív a potravín. V registrácii potravinárskych podnikov sa dosiahol výrazný pokrok. V oblasti krmív je však registrácia menších krmivárskych prevádzok stále neúplná. Pokiaľ ide o vysledovateľnosť zvierat, nedostatky sú očividné pri identifikácii hovädzieho dobytku a ošípaných, a najmä v systémoch označovania oviec, kôz a koní.

Posúdenie rizika a stanovenie priorit

V nariadení (ES) č. 882/2004 sa od vnútroštátnych orgánov konkrétne vyžaduje, aby mali vypracované podrobné posúdenie rizika a zavedený systém stanovenia priorit. Keďže narastá tlak na zdroje v nasledujúcich rokoch, uvedené vnútroštátne viacročné

plány kontroly a súvisiace výročné správy by mali mať vyššiu prioritu. V niektorých správach členských štátov sú dobre opísané systémy kategorizácie rizík potravinárskych podnikov a spôsob organizácie ich kontrol podľa uvedenej kategorizácie rizík. V tejto oblasti dosiahli pokrok najmä Holandsko, Fínsko a Slovinsko. V mnohých členských štátoch však vnútroštátne orgány označili kategorizáciu rizík prevádzkovateľov potravinárskych a krmivárskych podnikov za dôležitú oblasť, ktorá si vyžaduje zlepšenie. Potravinový a veterinárny úrad (FVO) Generálneho riaditeľstva pre zdravie a spotrebiteľov v posledných rokoch prostredníctvom svojich auditov stále viac zdôrazňuje, že je potrebné, aby členské štáty zabezpečili pravidelné vykonávanie úradných kontrol vo všetkých sektoroch na základe rizika a s primeranou frekvenciou.

Intenzita a rozsah kontrol

V správach sa všeobecne uvádza, že kontroly v EÚ sa vykonávajú s vysokým stupňom intenzity. Frekvencia inšpekcií sa však vo veľkej miere odlišuje v závislosti od povahy podniku. Napríklad v sektoroch pokladaných za vysoko rizikové, ako je produkcia mäsa a mlieka, sú kontroly oveľa častejšie.

Kontroly v oblastiach krmív a vedľajších živočíšnych produktov sú menej intenzívne ako v prípade potravín. Významné zmeny v právnych predpisoch EÚ, ktoré sa vykonali za posledných desať rokov v súvislosti s krmivami a vedľajšími živočíšnymi produktmi, a najmä potreba registrácie všetkých podnikov zameraných na produkciu krmív a vedľajších živočíšnych produktov, predstavujú pre podniky a orgány kontroly veľké pracovné zaťaženie. Vo väčšine správ sa uznáva, že v uvedených sektoroch existuje veľký priestor na zlepšenie a ďalšie zintenzívnenie kontrol založených na prioritizovaní rizík.

Kontroly v oblasti zdravia zvierat sú zamerané na overenie splnenia požiadaviek týkajúcich sa identifikácie zvierat a testovania zvierat na choroby, ako sú brucelóza, tuberkulóza, klasický mor ošípaných a BSE. Okrem toho sa od členských štátov vyžaduje, aby mali zavedené pohotovostné plány na riešenie veľkých kríz súvisiacich s ohrozením bezpečnosti potravín, krmív a zdravia zvierat.

Koordinácia medzi vnútroštátnymi, regionálnymi a miestnymi orgánmi

V mnohých členských štátoch nesú prevádzkovú zodpovednosť za vykonávanie úradných kontrol v prvom rade regionálne a miestne orgány. Tak je to v členských štátoch s decentralizovanými kompetenciami, ako je Nemecko, Španielsko, Taliansko, Grécko, Spojené kráľovstvo, Švédsko a Fínsko, kde regionálne a miestne orgány môžu mať vysoký stupeň autonómie. Problémy, ktorým tieto členské štáty čelia, spočívajú v tom, ako zabezpečiť dostatočne stabilný systém zodpovednosti, prostredníctvom ktorého regionálne a miestne orgány dokážu poskytnúť vnútroštátnym orgánom primeraný a konzistentný súhrn svojich kontrolných činností, a prostredníctvom nich aj orgánom na úrovni EÚ.

S tým súvisí aj problém prelínajúcich sa zodpovedností a kontrolných činností medzi rôznymi orgánmi. Tento problém v mnohých členských štátoch pretrváva už dlhší čas. Napríklad v Grécku, Portugalsku a Rumunsku uvádzajú orgány interného auditu prelínanie sa zodpovedností a prevádzkových činností ako závažný problém. Uvedené

členské štáty takisto patria k tým členským štátom, ktoré poukazujú na to, že neprimerané zdroje sú jedným z dôvodov, prečo ciele pre niektoré kontroly nemôžu byť splnené. Vo všeobecnosti sa zdá, že najúčinnnejšie fungujú členské štáty s jasne zadefinovanými zodpovednosťami a riadiacimi štruktúrami, ktoré preukazujú zodpovednosť na všetkých úrovniach.

Systémy vnútroštátneho auditu

V nariadení (ES) č. 882/2004 sa vyžaduje, aby členské štáty vykonávali interné audity alebo aby si nechávali vykonať externé audity, aby sa zabezpečilo, že ich systémy kontroly dosahujú ciele uvedeného nariadenia. Takisto sa v ňom špecifikuje, že uvedené audity sú predmetom nezávislého preskúmania a vykonávajú sa transparentným spôsobom.

Takmer vo všetkých členských štátoch je zavedený systém auditov, hoci vo väčšine prípadov pokrývajú v rámci celkového systému len obmedzený rozsah špecifických oblastí kontrol. Výsledky týchto auditov sa prezentujú vo výročných správach, no veľmi často práve v súhrnnej forme. O hlavných nedostatkoch, ktoré sa počas týchto interných auditov zistia, ani o nápravných opatreniach sa zvyčajne nepodávajú podrobné správy. Niekoľko výnimiek sa však vyskytlo. Napríklad vo Fínsku a v Českej republike sa podávajú správy o výsledkoch vykonaných auditov a zistených oblastiach, v ktorých sú nedostatky.

Okrem toho sa vo výročných správach uvádza len obmedzené množstvo informácií o platných predpisoch, ktorými sa má zabezpečiť splnenie požiadaviek, aby správy o audite podliehali nezávislému preskúmaniu.

Spôľahlivosť systémov auditu, ktorými disponujú jednotlivé členské štáty, pokiaľ ide o zabezpečenie potrebných nápravných krokov v oblasti kontrol, sa stane kritériom rizika, ktoré sa zohľadní pri plánovaní budúcich auditov FVO.

Zdroje

Podľa údajov poskytnutých vnútroštátnymi orgánmi sa odhaduje, že viac ako 100 000 ľudí má zamestnanie na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni, ktoré priamo alebo nepriamo súvisí s vykonávaním kontrol zameraných na bezpečnosť potravín a krmív, zdravie zvierat, dobré životné podmienky zvierat a zdravie rastlín. Ide o veľmi veľký objem, no ak sa porovnajú ciele kontrol so skutočnými výsledkami, nedostatok personálu predstavuje podľa niektorých vnútroštátnych orgánov jeden z hlavných dôvodov, prečo sa ciele kontrol neplnia. Niektoré členské štáty, ako je napr. Holandsko, celkom jasne uvádzajú, že ich systémy a riadenie kontrol sa upravujú s cieľom zohľadniť zníženie stavu personálu a racionalizáciu, ku ktorým dochádza v posledných rokoch. Základnými prvkami takejto úpravy sú posúdenie rizika a stanovenie priorít pre kontroly.

Odborná príprava

Vnútroštátne správy poskytujú podrobný súhrn programov odbornej prípravy organizovaných každý rok pre personál zaoberajúci sa kontrolami a pre prevádzkovateľov potravinárskych podnikov. Celkovo je snaha v oblasti odbornej prípravy veľmi dôležitá. Sústreď sa na tri hlavné priority. V prvom rade sa v nariadeniach takzvaného „hygienického balíka“ z roku 2006 vyžadovalo, aby sa všetci

prevádzkovatelia potravinárskych podnikov viac zamerali na osvedčené hygienické postupy a uplatňovanie zásad HACCP⁵. Za posledné roky sa vykonal značný kus práce v záujme oboznámenia prevádzkovateľov potravinárskych podnikov a personálu zaoberajúceho sa kontrolami na všetkých úrovniach s požiadavkami uvedených nových nariadení. Po druhé si vývoj v oblasti vedy a techniky, a najmä v relatívne nových oblastiach výroby potravín a krmív (napríklad nové potraviny, GMO, materiály prichádzajúce do styku s potravinami, prídavné látky v potravinách a kýmne doplnkové látky) vyžadujú, aby personál neustále aktualizoval know-how. Po tretie, väčšie zameranie na kontroly krmív pre zvieratá a vedľajších živočíšnych produktov si vyžaduje, aby sa vynakladalo osobitné úsilie na oboznámenie prevádzkovateľov potravinárskych podnikov a úradníkov zaoberajúcich sa kontrolami s novými požiadavkami právnych predpisov EÚ v týchto sektoroch.

Odbornú prípravu na vnútroštátnej úrovni podporuje a dopĺňa odborná príprava organizovaná Komisiou v rámci programu „Lepšia odborná príprava pre bezpečnejšie potraviny“, s ktorou sa začalo v roku 2006 a ktorá sa zabezpečuje v zmysle článku 51 nariadenia (ES) č. 882/2004. Cieľom tohto programu, ktorý zahŕňa širokú škálu tematických okruhov, sú účinnejšie úradné kontroly, pričom sa má zabezpečiť, aby prevádzkovatelia na všetkých úrovniach rešpektovali právne predpisy EÚ zamerané na ochranu verejného zdravia, zdravia zvierat a rastlín a na dobré životné podmienky zvierat. Tým sa zasa prispeje k zabezpečeniu bezpečnejších potravín a krmív, k zdokonaleniu noriem v oblasti zdravia rastlín a k zvýšeniu úrovne ochrany spotrebiteľov aj zvierat.

Výsledky kontrolných činností Komisie, napr. v oblasti všeobecnej hygieny, ako sa opisuje v časti 3.2 tejto správy, potvrdzujú, že v určitých oblastiach je potrebná ďalšia odborná príprava.

Laboratória

Všetky členské štáty musia určiť laboratória, ktoré majú vykonávať analýzy vzoriek odobratých počas úradných kontrol. Tieto laboratória musia pracovať a byť hodnotené a akreditované v súlade s vymedzenými normami EÚ alebo medzinárodnými normami, aby sa zabezpečila jednotná vysoká úroveň. V EÚ existuje široká sieť úradných laboratórií. Mnohé z nich fungujú na vnútroštátnej úrovni, no regionálne a miestne orgány môžu takisto určiť svoje vlastné úradné laboratória, najmä v tých členských štátoch, ktoré majú autonómne oblasti alebo miestne orgány. To môže viesť k značnému premnoženiu úradných laboratórií. Proces akreditácie je komplexný a často relatívne drahý, najmä v prípade menších regionálnych alebo miestnych laboratórií. V dôsledku toho členské štáty naďalej podávajú správy o prieťahoch pri získavaní plnej akreditácie všetkých svojich úradných laboratórií zapojených do testovania v kontexte úradných kontrol. V roku 2010 Komisia iniciovala diskusie s členskými štátmi o požiadavkách na akreditáciu.

---

⁵ Skratka HACCP znamená Hazard Analysis and Critical Control Points a zahŕňa analýzu rizika a kritické kontrolné body.

Audity FVO potvrdzujú, že miera dodržiavania právnych predpisov EÚ zo strany laboratórií sa pri jednotlivých sektoroch líši. Napríklad v prípade rýb a produktov rybného hospodárstva sa zdá, že laboratóriá, ktoré vykonávajú analýzy v kontexte úradných kontrol, sú vo všeobecnosti dobre vybavené a schopné vykonávať požadované analýzy a väčšina z nich je akreditovaná. Iná situácia je napríklad v prípade laboratórií, ktoré fungujú v rámci vnútroštátnych plánov kontroly zameranej na salmonelu. Audity FVO takisto zahŕňajú správy o nedostatkoch súvisiacich s kontrolami pesticídov v niektorých členských štátoch.

Výsledky úradných kontrol a monitorovania

a) hlavné oblasti nedodržiavania právnych predpisov

V súvislosti s výrobou potravín sa v správach členských štátov o nedodržiavaní predpisov opakujú dve témy: kontroly hygieny v prevádzkach a označovanie. Požiadavky nariadení takzvaného „hygienického balíka“ sú účinné od roku 2006. Vo vnútroštátnych správach o kontrolách za rok 2007 sa uvádzajú rozsiahle nedostatky pri uplatňovaní uvedených nariadení, ktoré sú pravdepodobne čiastočne dôsledkom toho, že uvedené nariadenia nadobudli účinnosť len v predchádzajúcom roku. Stabilný pokrok v tejto oblasti sa zaznamenal v rokoch 2008 a 2009, no vo väčšine správ sa poukazuje na pretrvávajúce problémy malých prevádzkovateľov pri maloobchodnej činnosti a v sektore stravovania, ktorý uzatvára potravinový reťazec. Medzi hlavné nedostatky patria: zastarané budovy a vybavenie, chýbajúce alebo nedostatočné systémy vlastných kontrol podnikov, nedostatočné uplatňovanie HACCP a neuspokojivé vedenie záznamov. Niektoré orgány poukazujú na problémy v sektoroch maloobchodu a stravovania spôsobené vysokou fluktuáciou zamestnancov, najmä sezónnych pracovníkov, čím sa sťažuje možnosť získať zamestnancov s dobrou odbornou prípravou v oblasti dobrých hygienických postupov. Pokiaľ ide o označovanie, zdá sa, že hlavný problém vychádza z komplexnosti požiadaviek, ktoré sa objavujú v rôznych oblastiach právnych predpisov (napr. prídavné látky v potravinách/kŕmne doplnkové látky, výživa, miesto pôvodu atď.).

V prípade krmív súvisí hlavné nedodržiavanie predpisov s: priedňami v registrácii potravinárskych podnikov, nedostatočným uplatňovaním zásad HACCP, hygienou pri výrobe krmív a s porušením predpisov o kŕmnych doplnkových látkach.

V súvislosti so zdravím zvierat sa hlavné nedostatky, ktoré boli predmetom správ, týkali kontrol identifikácie a premiestňovania zvierat.

V súvislosti s dobrými životnými podmienkami zvierat v poľnohospodárskych chovoch sa mnohé zistené nedostatky pripísali nedostatočným znalostiam poľnohospodárov, najmä v prípade menších poľnohospodárov. Niektoré členské štáty uviedli zníženú mieru nedodržiavania predpisov v poľnohospodárskych chovoch po tom, ako bola poľnohospodárom poskytnutá odborná príprava a náležité informácie.

Výsledky úradných kontrol a monitorovania

b) všeobecné trendy ochorení prenášaných potravinami

Dva hlavné zdroje spôsobujúce ochorenia prenášané potravinami v EÚ predstavujú *Salmonella* a *Campylobacter*. V analýze správ každého členského štátu o zoonózach,

ktorú vykonal Európsky úrad pre bezpečnosť potravín (EFSA) sa potvrdzuje, že výskyt prípadov salmonelózy u ľudí v Európskej únii má klesajúcu tendenciu. V roku 2009 (údaje zverejnené v roku 2011) bolo potvrdených spolu 108 614 prípadov u ľudí a výrazne klesol najmä počet prípadov u ľudí zapríčinených *S. Enteritidis*. V správe EFSA sa poukazuje na to, že k tomuto trendu viedlo uplatňovanie programov kontroly salmonely v členských štátoch.

V uvedených výročných správach členských štátov o kontrolách sa uvádza, že odber vzoriek a ich testovanie na uvedené dve mikrobiologické nebezpečenstvá majú veľký podiel na odbere vzoriek a testovaní, ktoré súvisí s výrobou potravín v členských štátoch.

Vnútroštátne opatrenia týkajúce sa presadzovania

V nariadení (ES) č. 882/2004 sa stanovuje, že príslušné orgány zabezpečia, aby v prípade zistenia nedodržania predpisov prevádzkovatelia podnikov prijali nápravné opatrenia. Od členských štátov sa takisto vyžaduje, aby mali jasne vymedzené pravidlá sankcií, ktoré sa budú uplatňovať pri porušení právnych predpisov EÚ. Uvedené sankcie musia byť účinné, primerané a odstrašujúce. Takmer vo všetkých správach sa uvádza stručný súhrn opatrení prijatých na riešenie nedodržania predpisov. Najbežnejšími opatreniami sú výstrahy, pokuty, dočasné alebo, vo vážnych prípadoch, trvalé zatvorenie podniku, a v zriedkavých prípadoch trestné stíhanie v prípade podvodu alebo vážneho porušenia zákonných požiadaviek. Vo všeobecnosti sú informácie o systémoch sankcií a o spôsobe ich používania obmedzené a miera ich podrobnosti je v každom členskom štáte iná. Keďže vo výročných správach chýbajú špecifickejšie a harmonizovanejšie údaje, nie je možné posúdiť, do akej miery je celkový systém presadzovania právnych predpisov v členských štátoch konzistentný. V niektorých členských štátoch ako napr. v Českej republike vládne v prípade menej vážnych nedodržaní predpisov trend postupného prechodu od súdnych procesov k menej zložitým a účinnejším administratívnymi postupom.

Úradné kontroly po prípadoch špecifického ohrozenia zdravia (potraviny, zvieratá a rastliny)

Hlavné prípady výnimočných stavov v súvislosti s ohrozením zdravia, ku ktorým došlo v posledných rokoch v EÚ v oblasti bezpečnosti potravín a krmív, mali pôvod vo výrobe krmív. V roku 2008 sa v Írsku zistila kontaminácia mäsa ošípaných dioxínom. Tento problém mal korene v problémoch súvisiacich s výrobným procesom krmív, ktorý vznikol v dôsledku používania vysoko kontaminovaných odpadových olejov v procese sušenia. V roku 2010 sa kontaminácia dioxínom zistila v prípade produktov s pôvodom v Nemecku. Tento raz boli pôvodcom tuky určené výlučne na priemyselné použitie, ktoré boli pridané do krmív. Komisia je v procese prijímania špecifických opatrení zameraných na riešenie tohto konkrétneho ohrozenia.

V oblasti zdravia zvierat museli členské štáty sústrediť ďalšie úsilie na kontroly katarálnej horúčky oviec a vtácej chrípky. Nedávne ohniská slintačky a krívačky v Bulharsku podčiarkujú význam nepretržitej ostražitosťi, no zároveň sú dôkazom toho, že opatrenia EÚ zamerané na kontrolu sú v prípade, že sa správne uplatňujú, účinné pri prevencii šírenia choroby.

V oblasti zdravia rastlín bolo za vysokú prioritu stanovené zvládanie ohrozenia háďatkom borovicovým v Portugalsku a vykonávanie opatrení zameraných na eradikáciu ohniska jeho výskytu v Španielsku. Podobne si aj rýchle rozšírenie škodcu paliem nosánika v krajinách Stredomoria a opakované ohniská výskytu fúzača ázijského a fúzača citrusového vyžiadali, aby členské štáty posilnili kontroly a opatrenia zamerané na zvládnutie uvedených situácií. Opatrenia na úrovni EÚ a úsilie príslušných členských štátov vyvinuté na kontrolu sú opísané v oddiele 3.2 tejto správy.

Zaujímavý vývoj ako možný príklad osvedčeného postupu

Klasifikácia prevádzok a uverejnenie výsledkov (Dánsko, Česká republika, Spojené kráľovstvo a Belgicko): Vďaka požiadavke, aby všetci prevádzkovatelia potravinárskych podnikov boli registrovaní, a uverejňovaniu výsledkov inšpekcii vykonaných v týchto podnikoch úradnými orgánmi je pre reštaurácie a obchody jednoduchšie poskytovať spotrebiteľom príslušné údaje o dodržiavaní noriem. Mnohé príklady sú už dostupné, pričom najstarším z nich je dánsky systém označovania pomocou „smejkov“ (na stránke <http://www.findsmiley.dk/en-US/Forside.htm>). Podobné nápady sa ujali v Spojenom kráľovstve a Belgicku.

Samostatné podávanie správ o nápravných opatreniach zo strany prevádzkovateľov podnikov (Holandsko): V rámci úsilia o zlepšenie efektívnosti kontrolných útvarov a uľahčenie záťaže, ktorú predstavujú činnosti súvisiace s kontrolami prevádzkovateľov podnikov, zaviedlo Holandsko elektronický systém samostatného podávania správ prevádzkovateľmi potravinárskych podnikov. Vďaka tomuto systému môže prevádzkovateľ potravinárskeho podniku prostredníctvom internetového nástroja podávať orgánu kontroly správy o opatreniach prijatých ako odpoveď na odporúčania, ktoré vyplynuli z predchádzajúcich kontrolných návštev. V prípade viacerých rutinných prípadov nedodržiavania predpisov sa uvedené správy vo všeobecnosti prijímajú bez toho, aby orgány museli vykonať následné kontroly, hoci príležitostné kontroly náhodne vykonávajú.

Systémy správy kvality (Belgicko, Česká republika, Nemecko, Litva a Slovinsko): Niekoľko členských štátov zaviedlo v rámci svojich kontrolných útvarov systémy správy kvality (quality management systems, QMS), ktoré si dali akreditovať podľa medzinárodných noriem. Napríklad v Českej republike vykonávajú externé subjekty audit systémov správy kvality u väčšiny orgánov kontroly podľa normy ISO 9001. Uvedené systémy pokladajú za dôležité nástroje na zlepšenie celkovej účinnosti a efektívnosti kontrol a prebiehajúce hodnotenia činností sú podnetom k neustálemu zdokonaľovaniu. V Nemecku vytvorila osobitná pracovná skupina krajín v oblasti správy kvality harmonizovaný rámec pre prípravu QMS v každej zo 16 krajín.

3.2. Výsledky kontrolných činností Komisie v členských štátoch

V nariadení (ES) č. 882/2004 sa od Komisie vyžaduje, aby vykonávala kontroly v členských štátoch, ktorými overí, či sa úradné kontroly vykonávajú v súlade s príslušnými viacročnými národnými plánmi kontroly a v súlade s právnymi predpismi EÚ.

S cieľom splniť záväzky Komisie vykonáva Potravinový a veterinárny úrad (The Food and Veterinary Office, FVO) každoročne program zameraný na audity a inšpekcie na účely overenia dodržiavania potravinového a krmivového práva, právnych predpisov v oblasti zdravia zvierat a dobrých životných podmienok zvierat a zdravia rastlín

a na účely overenia, či sa vnútroštátne úradné kontroly v týchto oblastiach vykonávajú v súlade s právnymi predpismi EÚ. Uvedený program sa začiatkom každého roka uverejňuje na webovej stránke Komisie.

V správe, ktorá je určená príslušnému vnútroštátnemu orgánu, sú uvedené zistenia každého auditu spolu so závermi a odporúčaniami, ako riešiť zistené nedostatky. V oddiele 3.4 tejto správy sa uvádza, ako postupovať pri realizácii daných odporúčaní.

Informácie o audite FVO môžu vyvolať prijatie núdzových alebo bezpečnostných opatrení Komisiou (vo forme rozhodnutí Komisie) v prípade vážneho ohrozenia bezpečnosti potravín, zdravia zvierat alebo rastlín, alebo v prípade, že riziká nemožno zvládnuť pomocou opatrení prijatých len v zasiahnutom členskom štáte. Uvedenými právnymi nástrojmi možno uložiť dodatočné kontroly, ale aj zaviesť opatrenia na zabránenie obchodovania s krmivom, potravinami, zvieratami a rastlinami alebo všetkými výrobkami z nich, alebo ich dovozu, v závislosti od danej situácie.

Informácie o auditoch vykonaných FVO sa v prípade potreby môžu použiť ako dôkaz porušenia právnych predpisov EÚ v rámci konania vo veci porušenia právnych predpisov (pozri oddiel 3.4).

Prostredníctvom uverejňovania správ z auditov a akčných plánov členských štátov, ako aj pravidelne aktualizovaných profilov krajín, Komisia poskytuje zúčastneným stranám a občanom presné údaje o tom, ako si orgány kontroly v každom členskom štáte plnia svoju povinnosť zabezpečovať uplatňovanie právnych predpisov EÚ.

V posledných rokoch FVO vykonal asi 250 auditov ročne, ktoré sa týkali celého potravinového reťazca, ako aj zdravia zvierat a dobrých životných podmienok zvierat a zdravia rastlín.

Hlavnú časťou programu tvoria audity v oblasti bezpečnosti potravín. Za obdobie podliehajúce preskúmaniu sa aspoň 70 % všetkých auditov týkalo bezpečnosti potravín a niektoré z nich pokrývali aj súvisiace aspekty zdravia zvierat. Približne 12 % auditov súviselo len so zdravím zvierat. Zvyšok oblastí podliehajúcich auditu tvorili dobré životné podmienky zvierat a zdravie rastlín, pričom každej bolo každoročne venovaných približne 8 % auditov.

Správy FVO poskytujú dôležité informácie o tom, ako systémy kontroly jednotlivých členských štátov fungujú v oblastiach, ktoré boli predmetom auditu počas obdobia podliehajúceho podávaniu správ. V nasledujúcom oddiele sa uvádzajú otázky súvisiace s bezpečnosťou potravín, zdravím zvierat, dobrými životnými podmienkami zvierat a zdravím rastlín, ktoré boli v posledných troch rokoch v členských štátoch predmetom záujmu a na ktoré sa vzťahuje uvedený program. Uvádza sa v ňom aj stručný prehľad najdôležitejších zistení a záverov vyplývajúcich z rôznych sérií auditov.

Správy o auditoch FVO, ako aj odpovede príslušných orgánov na odporúčania FVO možno nájsť na webovej stránke: http://ec.europa.eu/food/fvo/index_en.cfm

Bezpečnosť potravín

Úradné kontroly výroby mlieka a mäsa

Počas obdobia, ktoré bolo predmetom všetky členské štáty zaviedli stabilné systémy kontroly zväčša v súlade s ustanoveniami nariadenia (ES) č. 882/2004 a že potrebná aktualizácia prevádzok na výrobu a spracovanie mäsa/mlieka v záujme súladu s normami EÚ bola v desiatich členských štátoch v súvislosti s ich pristúpením v roku 2004 v prevažnej miere dokončená. Prevádzkovatelia potravinárskych podnikov už plnia požiadavky nariadení takzvaného „hygienického balíka“. Ak sa zistili nedostatky, možno ich zvyčajne pripísať jednotlivým prípadom pochybenia personálu zaoberajúceho sa kontrolami, ktoré zvyčajne poukazujú na slabý systém dohľadu. Ďalší dôležitý dôvod pretrvávajúcich nedostatkov súvisí s nedostatočným presadzovaním právnych predpisov zo strany orgánov kontroly.

Počas auditov sa tiež zistilo, že najmä v niektorých „starých“ členských štátoch sa súčasné požiadavky na inšpekciu mäsa striktne nedodržiavajú, napr. pokiaľ ide o: a) využívanie technických pracovníkov namiesto úradných veterinárnych lekárov pri vykonávaní kontroly pred zabitím a b) neprítomnosť úradných veterinárnych lekárov pri zabíjaní, najmä na menších bitúnkoch s kontrolou po zabití vykonávanou v neskoršom štádiu.

Úradné kontroly detskej potravy

V 11 členských štátoch a vo Švajčiarsku boli vykonané audity s cieľom zhodnotiť kontroly výroby detskej potravy. V potravinárskych podnikoch fungujúcich v tomto sektore sa nezistili žiadne vážne nedostatky, pokiaľ ide o systém kontroly hygieny a systém vysledovateľnosti. Programy HACCP v týchto podnikoch však väčšinou neboli navrhnuté tak, aby sa v nich zohľadňovali špecifické riziká spojené s detskou potravou. Nedostatky boli zistené aj v súvislosti s požiadavkami na zloženie a označovanie, ako aj s vlastnými kontrolami rezíduí pesticídov a kontaminantov.

Úradné kontroly počiatočnej dojčenskej výživy a detskej potravy neboli vždy uspokojivé, pokiaľ ide o zložky, kritériá zloženia a nutričné látky, označovanie, ako aj rezíduá pesticídov. Uvedené nedostatky pri úradných kontrolách boli často spojené s nedostatočnou odbornou prípravou úradníkov v súvislosti s osobitnými požiadavkami právnych predpisov, nevhodne navrhnutými programami odberu a testovania vzoriek a s obmedzenými kapacitami pre analýzy rezíduí pesticídov. Tak, ako v iných sektoroch, zistené nedostatky sa systematicky riešia pomocou rôznych následných aktivít.

Prechodné opatrenia zamerané na dodržiavanie nariadení takzvaného „hygienického balíka“

V zmysle nariadení takzvaného „hygienického balíka“, ktoré sa uplatňujú od roku 2006, bolo potravinárskym podnikom, ktorých schválenie bolo v tom čase obmedzené na zásobovanie domácich trhov, poskytnuté prechodné obdobie do konca roka 2009, aby mohli splniť požiadavky uvedených nariadení. Išlo väčšinou o zariadenia s menšou kapacitou, ktoré spracúvali obmedzené množstvo potravín živočíšneho pôvodu. Do konca prechodného obdobia museli uvedené zariadenia buď upraviť rozsah svojich činností alebo splniť požiadavky na hygienu, hoci na základe uvedených nariadení sa v súvislosti s určitými ustanoveniami umožňuje flexibilita.

Nedávno bolo navštívených šesť členských štátov, v ktorých sa zhodnotil pokrok v tejto oblasti. Zistilo sa, ak vnútroštátne orgány, ktoré zaviedli opatrenia zamerané na flexibilitu v súlade s právnymi predpismi EÚ, poskytli riešenie mnohým prevádzkovateľom malých potravinárskych podnikov, najmä v sektore červeného mäsa a mlieka. V členských štátoch s opatreniami, ktoré poskytovali menej flexibility, bolo nedodržiavanie predpisov častejšie. Členské štáty však v plnej miere nerešpektujú požiadavku nahlasovať Komisii opatrenia zabezpečujúce flexibilitu, preto nie je možné na úrovni EÚ preveriť dodržiavanie uvedených opatrení.

Vysledovateľnosť hovädzieho mäsa a výrobkov z hovädzieho mäsa

Do konca roku 2011 sa má dokončiť celý rad auditov zameraných na vysledovateľnosť hovädzieho mäsa a výrobkov z hovädzieho mäsa. V porovnaní s rokom 2002, kedy sa vykonalo posledné preskúmanie, došlo v navštívených členských štátoch k zlepšeniu kontrol zameraných na vysledovateľnosť hovädzieho mäsa a výrobkov z hovädzieho mäsa a povinného označovania. Pokiaľ ide o vysledovateľnosť živých zvierat, zistili sa určité nedostatky, ktoré súviseli hlavne so správou databáz, s kontrolami v chovoch a oznamovaním presunov, ktoré mali uskutočňovať trhy s dobytkom alebo obchodníci.

Úradné kontroly rýb a produktov rybného hospodárstva

V deviatich členských štátoch sa vykonala audit, ktorým sa posudzovalo dodržiavanie požiadaviek EÚ súvisiacich s rybami. Celkovo sa zistilo, že vo všetkých navštívených krajinách boli zavedené komplexné systémy kontroly produktov rybolovu vrátane registrácie a schvaľovania zariadení a rybárskych plavidiel. V niektorých krajinách boli zistené výrazné rozdiely vo vykonávaní úradných kontrol medzi jednotlivými regiónmi. Laboratória vykonávajúce úradné analýzy boli vo všeobecnosti dobre vybavené a schopné vykonávať potrebné analýzy. Väčšina laboratórií bola akreditovaná.

Zatiaľ čo celkové systémy boli dobre navrhnuté a spravované, zistili sa nedostatky v troch oblastiach, ktoré súviseli s kontrolami: a) miesta prvovýroby, ako sú rybárske plavidlá a rybie farmy, b) niektorých výrobných a mraziarenských plavidiel a c) špecifických parametrov súvisiacich s produktmi rybného hospodárstva, ako sú organoleptické kontroly, ukazovatele čerstvosti, kontroly histamínu, parazitov a mikrobiologické kontroly.

Úradné kontroly hydiny

V členských štátoch prebehlo 12 auditov zameraných na systémy kontroly hydínového mäsa a výrobkov z hydínového mäsa. Celková úroveň dodržiavania predpisov bola vo všeobecnosti dobrá. Do auditov bol zahrnutý celý hydínársky výrobný reťazec, hoci v niektorých prípadoch bol počet kontrol v poľnohospodárskych podnikoch obmedzený. Hlavné oblasti, v ktoré si v tejto súvislosti vyžadujú zlepšenie, sa týkali: uplatňovania špecifických požiadaviek na hygienu, ako je frekvencia odberu vzoriek z jatočných tiel a vykonávanie plánov HACCP v zariadeniach, a neoznamovania vnútroštátnych právnych predpisov umožňujúcich flexibilitu na bitúnkoch s malou kapacitou Komisii. Druhý bod odráža situáciu týkajúcu sa opatrení zabezpečujúcich flexibilitu v sektoroch červeného mäsa a mlieka opísanú v tejto správe.

Plány kontroly salmonely

V sektore hydinového mäsa bolo vykonaných sedem auditov zameraných na vnútroštátne plány kontroly salmonely. Vo všetkých navštívených členských štátoch boli plány kontroly zavedené, no v niektorých prípadoch došlo pri určitých kategóriách k oneskoreniu. Vo všetkých členských štátoch sa zistilo, že plány zamerané na monitorovanie a úradný odber vzoriek na zistenie salmonely v rôznych kategóriách hydiny nespĺňajú v plnej miere požiadavky právnych predpisov EÚ, a to hlavne v dôsledku nedostatkov pri odbere vzoriek, pri opatreniach prijatých po pozitívnych výsledkoch testov a v laboratóriách.

Kontroly potravín neživočíšneho pôvodu pri dovoze

V rámci vykonávania rozhodnutí Komisie týkajúcich sa mykotoxínu a falšovania pomocou farbiva Sudan došlo k výraznému zlepšeniu úradných kontrol, najmä pokiaľ ide o odber vzoriek, prípravu vzoriek a zaobchádzanie so zásielkami, ktoré nespĺňajú požiadavky právnych predpisov. Nedostatky sa však zistili: v komoditách, pri ktorých je frekvencia kontrol predmetom posúdenia rizika členskými štátmi, pri oznámeniach o včasnom varovaní, pri laboratóriách a pri nahlasovaní analytických výsledkov. V poslednom období boli audity FVO v členských štátoch zamerané na vykonávanie nariadenia (ES) č. 669/2009 o úradných kontrolách pri dovoze určitých krmív a potravín neživočíšneho pôvodu⁶. Prvé výsledky naznačujú, že členské štáty v podstate splnili kľúčové povinnosti nariadenia, a to najmä tým, že vytvorili určené miesta vstupu na vykonávanie kontrol dokladov, kontrol totožnosti a fyzických kontrol. Oblasti, v ktorých je potrebný ďalší rozvoj, zahŕňajú: lepšie prepojenie medzi príslušnými orgánmi a uľahčenie ďalšej prepravy zásielok medzi rôznymi členskými štátmi počas čakania na výsledky fyzických kontrol.

Rezíduá pesticídov

FVO vykonal 10 auditov zameraných na kontroly rezíduí pesticídov v členských štátoch. Výsledky naznačujú, že zodpovednosť príslušných orgánov je jasne stanovená a celkové programy kontroly rezíduí pesticídov boli vykonané uspokojivo a boli založené na rizikách.

Úradné kontroly v niekoľkých členských štátoch sú však ovplyvnené nedostatkom laboratórneho vybavenia schopného vykonávať účinné analýzy v širokom analytickom rozsahu, ako sa vyžaduje v právnych predpisoch EÚ. Predmetným členským štátom boli poskytnuté odporúčania týkajúce sa nápravných opatrení, ktoré sa aktívne vykonávajú.

Počas auditov FVO sa zistilo, že zatiaľ čo vlastné kontroly sú všeobecnou požiadavkou v zmysle potravinového práva EÚ, prevádzkovatelia potravinárskych podnikov (najmä veľké maloobchodné reťazce) zaviedli veľmi komplexné systémy autokontroly zamerané na rezíduá pesticídov. Takisto sa zistilo, že tieto systémy, ktoré fungujú paralelne s úradnými kontrolami, neboli predmetom posúdenia zo strany príslušných orgánov.

---

⁶ Nariadenie Komisie (ES) č. 669/2009 z 24. júla 2009, ktorým sa vykonáva nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004, pokiaľ ide o zvýšenú mieru úradných kontrol pri dovoze určitých krmív a potravín neživočíšneho pôvodu, a ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2006/504/ES.

Preto FVO v súlade s nariadením (ES) č. 882/2004 odporučil členským štátom, aby vyhodnotili spoľahlivosť týchto systémov vlastnej kontroly a výsledky zohľadnili pri stanovení frekvencie úradných kontrol (v nariadení sa osobitne vyžaduje, aby sa pri úradných kontrolách členských štátov zohľadnila spoľahlivosť vlastných kontrol vykonávaných prevádzkovateľmi potravinárskych podnikov).

Úradné kontroly uplatňovania nariadenia (ES) č. 852/2004 („všeobecné hygienické požiadavky“)

Dvadsaťdva auditov prebehlo v členských štátoch s cieľom posúdiť súlad zavedených systémov úradných kontrol s: predpismi o hygiene potravín stanovenými v zmysle nariadenia (ES) č. 852/2004, ustanoveniami o vysledovateľnosti a označovaní a pravidlami uplatniteľnými na uvádzanie fľaškovej vody na trh. Vo všetkých navštívených členských štátoch boli zavedené úradné kontroly a inšpekcie, ktoré vykonali audítorské tímy FVO, potvrdili, že vnútroštátni inšpektori spoľahlivo posúdili požiadavky na hygienu. Pokiaľ však ide o posúdenie HACCP príslušnými orgánmi, vo väčšine členských štátov sa zistili nedostatky, ako aj zodpovedajúca nízka úroveň vykonávania zásad HACCP zo strany samotných prevádzkovateľov potravinárskych podnikov. Takisto sa zistilo, že odborná príprava nie je dostatočná.

Úradné kontroly prídavných látok v potravinách

V niektorých členských štátoch sa vykonalo šesťnásť auditov zameraných na posúdenie zavedených systémov úradných kontrol prídavných látok v potravinách. Z výsledkov vyplýva, že všetky členské štáty majú dobre zavedený právny rámec a organizačnú štruktúru na vykonávanie úradných kontrol vrátane dobrých laboratórnych sietí. Počet pracovníkov vykonávajúcich kontroly je väčšinou dostatočný, hoci v úrovni ich kvalifikácie a odbornej prípravy je stále priestor na zlepšenie. Postupy pri kontrolách sú zvyčajne dobre zdokumentované, vo veľkej miere sa uplatňuje prístup založený na posúdení rizika a v prípade nedodržavania predpisov sa prijímajú náležité opatrenia. Pri kontrolách čistoty a označovania prídavných látok v potravinách sa však zistili určité nedostatky. Vo všeobecnosti sa kontroly nevykonávajú v mieste dovozu s výnimkou nepovolených farbív výslovne uvedených v právnych predpisoch EÚ. V mnohých členských štátoch sa nevykonávajú právne predpisy EÚ o monitorovaní spotreby a používania prídavných látok v potravinách. To sa aktívne rieši formou následného postupu.

Úradné kontroly materiálov určených na styk s potravinami

Vykonalo sa šesťnásť auditov s cieľom posúdiť úradné kontroly materiálov prichádzajúcich do styku s potravinami. Zatiaľ čo právne rámce pre úradné kontroly materiálov prichádzajúcich do styku s potravinami sú zavedené, v niektorých členských štátoch sa ich vykonávanie začalo len nedávno a je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na rozvoj systémov kontroly vrátane osobitných usmernení o kontrolách, modernizácie laboratórií a špecifickej odbornej prípravy pre jednotlivé odvetvia. Často nie je jasné, ktoré príslušné orgány sú určené na vykonávanie úradných kontrol, čo vedie k nedostatku kontrol alebo k ich prekryvaniu. Keďže registrácia subjektov v oblasti materiálov prichádzajúcich do styku s potravinami nie je v zmysle právnych predpisov EÚ povinná, neexistuje záruka, že sú predmetom úradných kontrol. Na úrovni výroby materiálov prichádzajúcich do styku s potravinami boli vo väčšine prípadov dobre zavedené kontroly

z hľadiska rizík, no potrebné je vyvíjať ďalšie úsilie, pokiaľ ide o kontroly na úrovni používateľov materiálov prichádzajúcich do styku s potravinami, ako je to v prípade spracovateľov potravín. Pracovníci príslušných orgánov často neboli dostatočne vyškolení v oblasti špecifických otázok súvisiacich s materiálmi prichádzajúcimi do styku s potravinami, ako sú systémy vysledovateľnosti, správna výrobná prax a posúdenie vyhlásenia o súlade.

Úradné kontroly geneticky modifikovaných organizmov (GMO)

Audity FVO boli zamerané na úradné kontroly vykonávané s cieľom overiť dodržiavanie požiadaviek na vysledovateľnosť a označovanie súvisiacich s uvádzaním geneticky modifikovaných potravín, krmív a osiva na trh a na vykonávanie osobitných kontrol vyžadovaných v zmysle rozhodnutí o núdzových situáciách zameraných na zabránenie dovozu nepovolených GMO. Hoci kontroly sa vo všeobecnosti vykonávajú v súlade s požiadavkami EÚ, zistilo sa niekoľko nedostatkov, ktoré súviseli s kontrolami pri dovoze čínskej ryže, akreditáciou laboratórií a nedostatočným odberom vzoriek určených na laboratórnu analýzu.

Zdravie zvierat

Programy zamerané na eradikáciu chorôb: činnosti pracovnej skupiny

Okrem činností FVO zameraných na eradikáciu chorôb, ako sa uvádza nižšie, bola v roku 2000 vytvorená pracovná skupina pre monitorovanie programov zameraných na eradikáciu nákaz spolufinancovaných EÚ s cieľom zvýšiť účinnosť týchto programov. V prípade niektorých chorôb, ako je tuberkulóza hovädzieho dobytku, brucelóza, besnota a klasický mor ošpaných, boli vytvorené osobitné podskupiny, ktoré majú poskytovať technickú podporu členským štátom a monitorovať vykonávanie programov.

Eradikácia tuberkulózy hovädzieho dobytku a brucelózy

Eradikácia tuberkulózy hovädzieho dobytku a brucelózy je u dobytku, oviec a kôz vysokou prioritou v členských štátoch, ktoré nie sú oficiálne uznané za členské štáty bez výskytu týchto chorôb. FVO vykonal desať auditov programov zameraných na eradikáciu tuberkulózy a/alebo brucelózy. Programy schválené a spolufinancované EÚ sa vo všeobecnosti dobre vykonávajú. Napriek tomu sa v niektorých navštívených členských štátoch zistili nedostatky (v niektorých prípadoch závažné), pokiaľ ide o obmedzenie pohybu, testovanie a frekvenciu odberu vzoriek a/alebo vykonávanie epidemiologických výskumov.

Výsledkom činností FVO a pracovnej skupiny je to, že Komisia sa snaží zabezpečiť, aby sa nedostatky v uvedených členských štátoch riešili lepším vypracúvaním, vykonávaním a monitorovaním programov eradikácie.

Besnota

Vďaka vykonávaniu programov spolufinancovaných EÚ, ktoré sú zamerané na eradikáciu besnoty, sa počas auditov FVO v pobaltských členských štátoch zaznamenal výrazný pokrok v eradikácii besnoty. V niektorých členských štátoch sa však prejavili nedostatky pri vykonávaní očkovacích programov. Z výsledkov auditov

FVO vyplýva, že incidencia besnoty u domácich a voľne žijúcich zvierat je stále znepokojujúca.

Klasický mor ošípaných

Vďaka posilneným opatreniam v oblasti biologickej bezpečnosti a lepším kampaniam zameraným na očkovanie diviakov v rámci programu eradikácie financovaného EÚ sa v posledných rokoch v EÚ vyskytli ohniská klasického moru ošípaných u domácich ošípaných len sporadicky. Tieto ohniská členské štáty zvládali pomocou presadzovania príslušných právnych predpisov EÚ a pohotovostných plánov (uvedených nižšie). Napriek uvedeným zlepšeniam sa v niektorých členských štátoch strednej a juhovýchodnej Európy klasický mor ošípaných stále vyskytuje, čo predstavuje nebezpečenstvo opätovného zavlečenia tohto vírusu do populácie domácich ošípaných. FVO monitoruje situáciu v súvislosti s touto chorobou a príslušným orgánom (najmä v Bulharsku a Rumunsku) sa aj vo forme činností pracovnej skupiny poskytuje pomoc v boji proti tejto chorobe s ohľadom na mimoriadne okolnosti, ktoré v uvedených krajinách panujú.

Pohotovostné plány

Členské štáty majú právnu povinnosť vypracovať pohotovostné plány, aby boli pripravené na potenciálny výskyt ohnisk hlavných epizootických chorôb na svojom území, ako je napr. slintačka a krívačka a klasický mor ošípaných. FVO vykonal audity týchto pohotovostných plánov v ôsmich členských štátoch. V záveroch uvedených auditov sa skonštatovalo, že príslušné orgány vo väčšine prípadov preukázali schopnosť pohotovo reagovať na oznámenia o podozrení na epizootické choroby a prijať potrebné opatrenia. Vypracovali sa odporúčania k ďalšiemu vylepšeniu niektorých aspektov ako napr. stav pripravenosti laboratórií, miestne opatrenia a pravidelné prehodnocovanie a aktualizácia plánov.

Úradné kontroly laboratórií pre slintačku a krívačku

Komisia má právnu povinnosť vykonávať inšpekcie v laboratóriách EÚ, ktoré narábajú so živým vírusom slintačky a krívačky z dôvodu nebezpečenstva, ktoré pre zdravie zvierat predstavuje únik vírusu z kontrolovaného prostredia. V EÚ je 16 národných diagnostických laboratórií a tri laboratóriá, ktoré sú držiteľmi schválenia narábať s vírusom určeným na výrobu očkovacích látok. V posledných rokoch sa v ôsmich laboratóriách vykonali inšpekcie, ktorých výsledky boli zmiešané. V troch laboratóriách sa zistili vážne problémy, ktoré mohli predstavovať nebezpečenstvo úniku vírusu. V dvoch z uvedených laboratórií sa problémy vrátane systému na likvidáciu odpadu rýchlo vyriešili, no v treťom laboratóriu nebola primeraná úroveň biologickej bezpečnosti a preto mu bolo schválenie narábať so živým vírusom slintačky a krívačky odňaté. Vzhľadom na uvedené nebezpečenstvá a výšku nákladov potrebných na prevádzku týchto laboratórií na úrovni členských štátov i EÚ tieto závery potvrdzujú, že laboratóriá pre slintačku a krívačku by sa mali schvaľovať len v tých členských štátoch, ktoré dokážu zaručiť splnenie požiadaviek článku 65 smernice 2003/85/ES, a najmä zabezpečiť potrebné zdroje na tieto účely.

BSE

V prípade BSE bol zaznamenaný prudký pokles incidencie choroby, čo umožnilo podstatné zvýšenie veku na testovanie. Frekvencia auditov FVO v tejto oblasti sa zodpovedajúcim spôsobom znížila.

Katarálna horúčka oviec

Vzhľadom na dostupnosť očkovacích látok proti katarálnej horúčke oviec sérotypu 8 sa v štyroch členských štátoch vykonali audity s cieľom zhodnotiť vykonávanie spolufinancovaného núdzového očkovania proti katarálnej horúčke oviec. Hoci sa zistilo niekoľko nedostatkov, najmä pokiaľ ide o vylúčenie určitých subpopulácií, ako je dobytok vo výkrme a náhradné jahňatá, očkovacie kampane boli vo väčšine prípadov vykonávané tak, ako sa vyžaduje v schválených programoch.

Dobré životné podmienky zvierat

FVO vykonal 39 auditov zameraných na kontroly dobrých životných podmienok zvierat v poľnohospodárskych chovoch, počas prepravy a dobrých podmienok zvierat pri zabíjaní. Tento intenzívny program, ktorý zahŕňal všetky členské štáty, priniesol dôležité zistenia v troch hlavných oblastiach.

Audity FVO monitorovali pokrok členských štátov pri postupnom rušení neobohatených klieťok pre nosnice, ktoré sa malo vykonať do 1. januára 2012. Existujú obavy, že mnohí výrobcovia v členských štátoch nebudú schopní uvedenú lehotu dodržať. Komisia spolupracuje s expertmi v členských štátoch na urýchlení procesu tohto postupného rušenia s cieľom splniť uvedenú požiadavku v priebehu roku 2011.

Pokiaľ ide o dobré životné podmienky ošípaných, členské štáty sa nachádzajú v rôznych štádiách prípravy na povinné systémové ustajnenie prasných ošípaných, ktorého termín je 1. januára 2013. FVO monitoruje vývoj v tejto oblasti a na základe toho uvádza, že vo väčšine členských štátov bude potrebné vyvinúť značné úsilie, aby bolo možné uvedený termín dodržať. Pokiaľ ide o dlhodobějšíe požiadavky, ako je napr. potreba využívania iných environmentálnych alebo riadiacich postupov namiesto kupírovania chvostov prasiatkam, nebol zaznamenaný dostatočný pokrok, s výnimkou Švédska a Fínska, kde je zákaz kupírovania chvostov už zavedený.

Pokiaľ ide o prepravu, hoci v roku 2007 bol na splnenie požiadaviek na schválenie dopravných prostriedkov dobre pripravený len malý počet členských štátov, v posledných rokoch sa pri zvyšovaní úrovne súladu dosiahol výrazný pokrok. Vo väčšine prípadov bola úspešne splnená najmä nová požiadavka inštalácie zariadenia na monitorovanie teploty a výstražného zariadenia. Vo väčšine členských štátov však pri procese schvaľovania vozidiel nie sú primeraným spôsobom splnené určité požiadavky súvisiace so zariadeniami na napájanie a satelitným navigačným systémom.

Zdravie rastlín

Kontroly regulovaných komodít pri dovoze

V členských štátoch sa vykonalo jedenásť auditov zameraných na systémy kontroly pri dovoze vzhľadom na zdravie rastlín, ako súčasť série auditov revidovaného dovozného režimu EÚ s ohľadom na zdravie rastlín, ktorý sa uplatňuje od roku 2005. V systémoch kontroly boli zaznamenané značné zlepšenia. Stále však existujú oblasti, ktorými je

potrebné sa zaoberať, a to najmä v súvislosti s kontrolami na miestach iných, ako sú miesta vstupu. Problémy sa zistili v súvislosti s prepravovaným regulovaným tovarom, keďže nebolo možné identifikovať všetok takýto tovar v prvom mieste vstupu. V dôsledku toho uvedený tovar nebol predmetom potrebných kontrol zameraných na zdravie rastlín. V niektorých členských štátoch môžu uvedené nedostatky vychádzať z rozdelenia zdrojov a nedostatkov v infraštruktúre.

Ohniská výskytu škodlivých organizmov

Dvadsaťtri auditov sa týkalo viacerých škodlivých organizmov. Pokiaľ ide o najdôležitejších škodcov, v Portugalsku sa vyskytuje háďatko borovicové Pinewood nematode (*Bursaphelenchus xylophilus*) a v Španielsku došlo takisto k ohnisku jeho výskytu. K zabráneniu šírenia tohto škodcu do ostatných častí EÚ prispela séria legislatívnych úprav a iniciatív Komisie v oblasti presadzovania právnych predpisov zameraných na posilnenie kontrol vrátane niekoľkých auditov FVO. V prípade škodcu paliem nosánika (*Rhynchophorus ferrugineus*) audity FVO ukázali, že členské štáty proti tomuto škodcovi bojujú. Vzhľadom na jeho biológiu je jeho včasné zistenie a kontrola nad ním ťažká a značné problémy sa vyskytli aj pri vykonávaní požadovaných eradikačných opatrení v súkromných záhradách a mestách, kde sa hostiteľské rastliny (palmy) zvyčajne nachádzajú. Škodca paliem nosánik je v súčasnosti rozšírený v mnohých oblastiach EÚ, v ktorých sa pestujú palmy.

Fúzač čínsky (citrusový) a fúzač ázijský (*Anoplophora spp.*) sú škodcovia, ktorí sa vyskytujú na rôznych drevinách. Audity FVO ukázali, že členské štáty v praxi systematicky neuplatňujú opatrenia potrebné na včasnú eradikáciu. Napriek tomu sa s výnimkou veľkých ohnisk v severnom Taliansku podarilo ohniská výskytu obmedziť na malé oblasti a niektoré boli eradikované.

Interné kontroly zdravia rastlín

Vykonalo sa šesťnásť auditov zameraných na interné kontroly zdravia rastlín vrátane udržiavania chránených zón, zavádzania systému rastlinných pasov a kontrol v sektore zemiakov. Väčšina auditov potvrdila, že v chránených zónach sa vykonávajú náležité kontroly, no v niekoľkých prípadoch sa od členských štátov vyžadovalo podstatné vylepšenie kontrol, aby sa vyhlí odňatiu štatútu ochrannej zóny. Výsledky auditov rastlinných pasov boli zmiešané. Ukázali, že mnohé prípady neplnenia požiadaviek, ktoré boli zistené počas predchádzajúcich auditov, sa neriešili. Z výsledkov takisto vyplýva, že pri zodpovedajúcom stanovení priorit a pridelovaní zdrojov môže byť zavedený náležitý systém kontroly. Pri väčšine auditov bol zaznamenaný pokrok v sektore zemiakov.

Krmivá a vedľajšie živočíšne produkty

FVO vykonalo v tejto oblasti tridsaťdeväť auditov. Hlavné závery, ktoré z týchto auditov vyplynuli, sú uvedené nižšie.

Zatiaľ čo v prípade väčších krmivárskych zariadení vyžadujúcich schválenie je schvaľovací proces vo všetkých členských štátoch ukončený, registrácia menších zariadení nebola vôbec skompletizovaná. V právnych predpisoch EÚ sa vyžaduje registrácia všetkých prevádzkovateľov, ktorí sú aktívni v ktorejkoľvek fáze výroby, spracovania, uskladnenia, prepravy či distribúcie krmiva.

Pri vypracúvaní a vykonávaní postupov založených na HACCP sa často vyskytovali nedostatky spolu s nedostatočnými odbornými znalosťami v rámci príslušných orgánov, pokiaľ ide o spôsob ich posúdenia.

Pokiaľ ide o kontroly pri dovoze, v mnohých prípadoch chýbal prístup založený na rizikách a v prípade niektorých komodít bola zaznamenaná nízka frekvencia fyzických kontrol.

Existuje potenciálne riziko, že spracované živočíšne bielkoviny obsiahnuté v organických hnojivách a zúrodňovačoch pôdy by sa mohli dostať do krmiva. Pri auditoch FVO sa zistilo, že je potrebné posilniť úradné kontroly organických hnojív a zúrodňovačov pôdy, ktoré boli vo výrobných podnikoch zväčša uspokojivé, no vo zvyšnej časti trhového a užívateľského reťazca boli slabé. V ďalšom kole auditov kladie FVO osobitný dôraz na kontroly tejto časti krmivového reťazca.

V používaní obchodných dokladov pre vedľajšie živočíšne produkty, ako aj v ich presnosti a spoľahlivosti, došlo k výraznému zlepšeniu. To isté platí pre zber, prepravu, identifikáciu a odstraňovanie vedľajších živočíšnych produktov, ktoré popri maloobchodnom odvetví zväčša spĺňajú príslušné požiadavky.

Kontroly pri dovoze potravín živočíšneho pôvodu a zvierat

V súvislosti s kontrolami pri dovoze a preprave vykonal FVO 30 auditov. Všetky členské štáty majú zavedený komplexný úradný systém kontrol pri dovoze, ktorý vo väčšine prípadov riadne funguje.

Vývoj a zavedenie spoločného počítačového systému pre dovoz v systéme TRACES uľahčil a zjednodušil mnohé postupy na hraničných inšpekčných stanicích a zlepšil komunikáciu medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o dovoz a tranzit. Takisto uľahčil prehľad dovozov do EÚ. Nedostatkom je však naďalej skutočnosť, že niektoré hlavné dovážajúce členské štáty ešte v plnej miere nevyužívajú systém TRACES.

Počas auditu sa označilo niekoľko otázok, ktorým je potrebné venovať pozornosť:

Súčasná pravidlá týkajúce sa kontrol prekládok zásielok pochádzajúcich z tretej krajiny počas cesty do inej tretej krajiny sú zložité a ťažko sa presadzujú, najmä pokiaľ ide o oznamovanie príslušným hraničným inšpekčným staniciam, ďalšie sledovanie a overovanie výstupu v rámci požadovaných lehôt. Hoci sa tieto problémy týkajú všetkých prístavov, najčastejšie sa vyskytujú vo väčších prístavoch, v ktorých dochádza k väčšine prekládok. Kým sa prehodnotia súčasné pravidlá, vykonali sa určité zmeny v platných lehotách a vypracovali usmernenia, vďaka ktorým by sa pravidlá mali stať účinnejšími a mali by sa ľahšie presadzovať.

Plány monitorovania dovážaných zásielok sú v jednotlivých členských štátoch veľmi odlišné. Stratégia monitorovania, úroveň odberu vzoriek a škála testovaných produktov a ich pôvodov sa vo veľkej miere odlišujú.

Príslušné orgány nevyužívajú systematicky opatrenia týkajúce sa presadzovania a sankcie na zlepšenie dodržiavania právnych predpisov v oblastiach, ako je oznamovanie zásielok pred ich fyzickým príchodom a správne vyplnenie úradných dokladov.

Rezíduá veterinárnych liekov a kontaminantov

FVO vykonal v členských štátoch 20 auditov zameraných na rezíduá veterinárnych liekov a kontaminantov. Hlavné závery týchto auditov sú uvedené nižšie.

Laboratória vykonávajúce analýzy sú vo väčšine členských štátov už akreditované podľa ISO 17025:2005, no sú medzi nimi veľké rozdiely, pokiaľ ide o počet metód na stanovenie rezíduí zahrnutých v rozsahu akreditácie. Podmienky a postupy takýchto metód akreditácie závisia od politiky vnútroštátnych akreditačných subjektov. Ak prijímú „flexibilný rozsah“, môže laboratórium po tom, ako sú splnené prvé akreditačné kritériá, pridať kombinácie látok/matric/druhov k už schválenej metóde bez toho, aby muselo zakaždým žiadať akreditačný subjekt o schválenie. Ak vnútroštátne akreditačné subjekty vyžadujú, aby každá takáto metóda bola predložená na schválenie, ktoré zvyčajne prebieha v súvislosti s výročnými auditmi, je celý postup oveľa pomalší a pre laboratória často aj nákladnejší.

V rozhodnutí Komisie 2002/657/ES sa pre úradné laboratória pre rezíduá stanovujú záväzné pokyny týkajúce sa validácie metód na stanovenie rezíduí. Hoci tento postup je časovo náročný a dosť komplikovaný, jeho výsledkom je harmonizácia postupu validácie v členských štátoch, vyššia spoľahlivosť výsledkov a poskytnutie usmernení laboratóriám pre rezíduá v tretích krajinách.

Kone, ktoré sú liečené určitými liekmi, je potrebné na obdobie šiestich mesiacov (v prípade niektorých liekov) alebo do konca života z potravinového reťazca bezpečne vylúčiť. To sa uvádza v oddiele IX cestovného pasu koní, ktorý by mal mať každý kôň v EÚ od veku približne šiestich mesiacov. Hoci termín registrácie všetkých koní uplynul, v niekoľkých členských štátoch registrácia ešte prebieha. Vo väčšine členských štátov sa cestovné pasy koní vyžadujú a kontrolujú pri zabíjaní, no veľmi málo členských štátov, ak vôbec niektoré, skontrolovali súvislosť medzi určitými liečbami a položkami v oddiele IX cestovného pasu.

Vo väčšine členských štátov sa pri zabíjaní poskytujú informácie o potravinovom reťazci v prípade všetkých druhov. Interpretácia právnych predpisov sa však značne líši. Niektoré členské štáty od majiteľov/držiteľov žiadajú, aby do informácií o potravinovom reťazci zahrnuli vyhlásenie o všetkých liečbách, ktoré zviera počas svojho života podstúpilo. Iné členské štáty vyžadujú len vyhlásenie o tom, že zvieratá sa nezabíjajú pred ukončením ochrannej lehoty pre lieky.

3.3. Ďalšie zdroje informácií o kontrolách v členských štátoch

Sektorovo špecifické podávanie správ

Ustanovenia v právnych predpisoch EÚ o rôznych aspektoch bezpečnosti potravín, zdravia zvierat a dobrých životných podmienok zvierat a zdravia rastlín vyžadujú, aby členské štáty predkladali pravidelné správy o plnení určitých osobitných požiadaviek. Komisia potom na základe týchto vnútroštátnych správ pripravuje niekoľko sektorových správ, v ktorých sú uvedené informácie o stave uplatňovania určitých aspektov právnych predpisov EÚ vzťahujúcich sa na potravinový reťazec a ktoré v niektorých prípadoch obsahujú špecifické údaje o úradných kontrolách a o ich výsledkoch v príslušných oblastiach.

Medzi najdôležitejšími správami takéhoto typu sú správy o monitorovaní a testovaní prežúvavcov na prítomnosť prenosných spongiformných encefalopatií (TSE), správy o trendoch a zdrojoch zoonóz, správy o pôvodcoch zoonóz a ohniskách nákaz prenášaných potravinami v Európskej únii (zverené EFSA), správy o chorobách hovädzieho dobytku a ošípaných, ktoré podliehajú nahlasovaniu (v kontexte vnútorného obchodu EÚ), výročná správa o monitorovaní rezíduí pesticídov v celej EÚ a správy zo stretnutí pracovnej skupiny v oblasti eradikácie chorôb zvierat.

Tabuľka, v ktorej sa uvádza zoznam hlavných správ Komisie uverejnených v minulom roku a ich webové stránky, je súčasťou prílohy k tejto správe.

Systemy včasného varovania a ďalšie nástroje podávania správ

Súčasný systém včasného varovania v oblasti bezpečnosti potravín a krmiva (RASFF), systémy oznamovania ohnisk nákaz zvierat (ADNS) a ohnisk ochorení rastlín (Europhyt) predstavujú dôležité nástroje na riadenie rýchlej reakcie v naliehavých prípadoch a v prípadoch vznikajúcich rizík a sú zdrojom informácií o charaktere rizík a chorôb v rámci ich vývoja v potravinovom reťazci. Údaje, ktoré obsahujú, môžu byť dôležitým ukazovateľom nedostatkov pri dodržiavaní zavedených bezpečnostných noriem. Podrobné výsledky týchto systémov včasného varovania v oblasti bezpečnosti potravín a chorôb zvierat sa každý rok zhrnú vo výročných správach o RASFF a ADNS, ktoré sa uverejňujú na webovej stránke Komisie:

http://ec.europa.eu/food/food/rapidalert/index_en.htm

http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/adns/index_en.htm .

V prípade systému Europhyt a nástrojov oznamovania zásielok z dôvodov zdravia rastlín Komisia spúšťa webovú stránku, na ktorej budú uverejňované mesačné správy o zadržaní zásielok.

Systém TRACES, ktorý umožňuje výmenu informácií medzi Komisiou a členskými štátmi o kontrole zvierat a živočíšnych produktov (v rámci domácej výroby a dovozov z tretích krajín), je ďalším dôležitým zdrojom údajov, a to nielen o objeme pohybov komodít, ale aj o vykonaných úradných veterinárnych kontrolách.

http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/traces/index_en.htm.

Predkladanie správ na zasadnutiach Stáleho výboru pre potravinový reťazec a zdravie zvierat

Členské štáty tiež pravidelne predkladajú správy o fungovaní kontrol na schôdzach Stáleho výboru pre potravinový reťazec a zdravie zvierat. Môžu to byť buď bežné správy o výskyte a kontrole nákaz pochádzajúcich z potravín, o chorobách zvierat alebo rastlín, alebo sa môžu vzťahovať na nedávne ohniská chorôb a na ne sa vzťahujúce núdzové opatrenia. Predstavujú ďalší dôležitý zdroj informácií, aby mohla Komisia posúdiť fungovanie kontrol v členských štátoch. V posledných rokoch Komisia tieto prezentácie uverejňuje na stránke Komisie spolu so zápisnicami z príslušných schôdzí.

Komisia tiež v rámci niektorých oblastí pripravuje kompiláciu takýchto správ, ktoré prijala od členských štátov, a sprístupňuje ich prostredníctvom rokovaní Stáleho výboru (dostupné na webovej stránke:

http://ec.europa.eu/food/committees/regulatory/index_en.htm).

3.4. Následná činnosť Komisie a presadzovanie právnych predpisov

Neustála pozornosť venovaná opatreniam týkajúcim sa presadzovania a ich koordinácia zostávajú prioritou medzi všetkými oblasťami, na ktoré sa táto správa vzťahuje. Dôležitým podkladom na tieto účely sú odporúčania obsiahnuté v správach o audite FVO. Ich následná systematická činnosť spočíva vo viacerých aktivitách.

Od príslušných orgánov členských štátov sa vyžaduje, aby predstavili „akčný plán“, v ktorom je opísané, akým spôsobom sa odporúčaniami zaoberajú alebo zamýšľajú zaoberať. Komisia potom vyhodnotí akčný plán a systematicky monitoruje vykonávanie všetkých činností v rámci neho prostredníctvom viacerých nadväzujúcich činností, ktoré zahŕňajú: a) všeobecné následné audity, počas ktorých sa stretnú FVO a orgány členského štátu, aby prehodnotili pokrok dosiahnutý s ohľadom na odporúčania určené pre daný členský štát; b) následné audity na mieste zamerané na špecifické otázky alebo žiadosti o písomné správy týkajúce sa špecifických otázok a c) bilaterálne stretnutia na vysokej úrovni v prípade všeobecných alebo pretrvávajúcich problémov.

Ďalším zdrojom informácií, ktorý môže poukazovať na problémy spojené s nedodržiavaním právnych predpisov alebo ich presadzovaním, sú sťažnosti členov verejných alebo mimovládnych organizácií, a Komisia dbá o zabezpečenie toho, aby príslušné členské štáty zohľadnili aj tieto sťažnosti v snahe dosiahnuť pozitívny výsledok.

Pokiaľ ide o iné nástroje, Komisia v priebehu rokov 2009 – 2010 zistila, že pilotný projekt EÚ, ktorý funguje v 15 dobrovoľných členských štátoch od apríla 2008 s cieľom zabezpečiť rýchlejšie a úplnejšie odpovede na otázky, ktoré sa vynárajú pri uplatňovaní právnych predpisov EÚ, predstavuje užitočný nástroj, keďže zlepšil komunikáciu medzi Komisiou a členskými štátmi a prispel k riešeniu problémov súvisiacich s presadzovaním bez toho, aby bolo potrebné viesť formálne konanie vo veci porušenia.

Ak však príslušné orgány neprijmú uspokojivé nápravné opatrenia na vyriešenie pretrvávajúcich problémov a ak vyššie opísané mechanizmy nepovedú k uspokojivému riešeniu alebo v prípade, že dosiahnutý pokrok nie je dostatočný, môže Komisia začať konanie vo veci porušenia, aby dosiahla, že členský štát bude dodržiavať predpisy.

K takejto situácii došlo v troch prípadoch proti Grécku, ktoré trvale porušovalo viacero dôležitých právnych predpisov EÚ v oblasti bezpečnosti potravín. Súdny dvor vydal tri rozsudky odsudzujúce Grécko kvôli prípadom neuplatňovania právnych predpisov EÚ. Konkrétne:

- Počas auditov FVO sa zistili dlhodobé, zásadné a systematické nedostatky v úradných kontrolách vykonávaných v Grécku, ktoré možno pripísať najmä nedostatku zdrojov v gréckych veterinárnych službách. V dôsledku toho boli úradné kontroly vykonávané na úrovni ústrednej správy, ako aj decentralizovaných orgánov, povrchné a neefektívne. Súdny dvor dospel k záveru, že výsledky úsilia, ktoré vynaložili grécke orgány na riešenie týchto problémov, boli neuspokojivé⁷.

---

⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 23. 4. 2009, vo veci C-331/07.

- Súdny dvor takisto dospel k záveru, že Grécko neuplatňovalo správne kľúčové ustanovenia právnych predpisov EÚ o vedľajších živočíšnych produktoch určených na ľudskú spotrebu⁸ a o ochrane zvierat počas prepravy a na bitúnkoch⁹.

Komisia okrem toho vydala v roku 2010 odôvodnené stanoviská proti Taliansku a Španielsku.

- V prípade Talianska sa pri auditoch FVO zistilo, že schopnosť talianskych orgánov splniť povinnosti vyplývajúce z právnych predpisov EÚ v oblasti zdravia rastlín bola znížená v dôsledku nedostatku personálu. V dôsledku toho Taliansko v mnohých prípadoch nesplnilo požiadavky týkajúce sa oznamovania. Okrem toho tento problém zistený FVO viedol k chronickej neschopnosti talianskych orgánov zabezpečiť úzku, rýchlu, bezodkladnú a účinnú spoluprácu s Komisiou.

- V prípade Španielska FVO počas auditov zistil, že Španielsko nesprávne uplatňuje požiadavky EÚ týkajúce sa dobrých životných podmienok zvierat, pokiaľ ide o schvaľovanie prepravcov, schvaľovanie dopravných prostriedkov, knihy jász, kontroly spôsobilosti zvierat na prepravu, inšpekcie a pokuty.

Viac informácií o prípadoch porušenia predpisov možno nájsť vo výročných správach o monitorovaní uplatňovania právnych predpisov EÚ uverejnených na webovej stránke Komisie: http://ec.europa.eu/eu_law/infringements/infringements_annual_report_en.htm

4. Záver

Celkovo možno skonštatovať, že vykonávanie úradných kontrol je v členských štátoch na dobrej úrovni v celom potravinovom reťazci a že členské štáty rešpektujú požiadavky týkajúce sa bezpečnosti potravín, zdravia rastlín a zdravia zvierat a dobrých životných podmienok zvierat. Hoci stále existuje priestor na zlepšenie, v účinnom využívaní kontrolných nástrojov a zdrojov, pri plánovaní, vykonávaní a koordinácii kontrol vo všetkých sektoroch sa dosiahol pokrok.

Úradné kontroly a legislatívne nástroje na optimalizáciu ich účinnosti sú kľúčovými znakmi potravinového reťazca EÚ. Umožňujú príslušným orgánom vykonávať kontroly na základe rizík, zistiť nedostatky a včas ich riešiť. Takisto poskytujú príslušným orgánom dôležitý prehľad o bezpečnosti potravín a situácii týkajúcej sa zdravia.

---

⁸ Rozsudok Súdneho dvora zo 17.12.2009, vo veci C-248/08.

⁹ Rozsudok Súdneho dvora z 10.9.2009, vo veci C-416/07.

Správy členských štátov uisťujú, že príslušné vnútroštátne orgány si svoju úlohu plnia zodpovedne, a ako potvrdili správy z auditov vykonaných expertmi Komisie, úroveň ich spôsobilosti sa zvyšuje.

Špecifické audity na mieste vykonávané Komisiou, ako aj všeobecné následné audity zahŕňajúce všetky sektory, majú osobitný význam pri zisťovaní nedostatkov, ktoré treba riešiť, a pri zabezpečovaní prijímania nápravných opatrení.

Výsledkom týchto správ Komisie o auditoch, ktoré dopĺňajú kontrolné činnosti členských štátov, je stabilný systém posudzovania účinnosti systémov kontroly v členských štátoch.

Aby sa poskytli primerané záruky dodržiavania právnych predpisov EÚ, prijme Komisia v prípade potreby primerané opatrenia na zlepšenie úradných kontrol a systémov auditu v členských štátoch.

PRÍLOHA

ZOZNAM UVEREJNENÝCH SEKTOROVÝCH SPRÁV O VYKONÁVANÍ PRÁVNÝCH PREDPISOV EÚ V OBLASTI BEZPEČNOSTI

POTRAVIN, ZDRAVIA ZVIERAT, DOBRÝCH ŽIVOTNÝCH PODMIENOK ZVIERAT A ZDRAVIA RASTLÍN

Správa	Právny základ	Uverejnenie
<i>Výročná správa o monitorovaní a testovaní prežúvavcov na prítomnosť prenosnej spongiformnej encefalopatie (TSE) v EÚ</i>	Článok 6 ods. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001 z 22. mája 2001, ktorým sa stanovujú pravidlá prevencie, kontroly a eradikácie niektorých prenosných spongiformných encefalopatií	http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/tse_bse/monitoring_annual_reports_en.htm
<i>Súhrnná správa EÚ o vývoji a zdrojoch zoonóz, pôvodcov zoonóz a ohnisk nákaz prenášaných potravinami v Európskej únii</i>	Článok 9 ods. 2 smernice 2003/99/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 17. novembra 2003 o monitoringu zoonóz a pôvodcov zoonóz, ktorou sa mení a dopĺňa rozhodnutie Rady 90/424/EHS a ruší smernica Rady 92/117/EHS <i>(správou bol poverený EFSA, vypracoval ju EFSA v spolupráci s ECDC)</i>	http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2090.pdf
<i>Výročná správa o systéme včasného varovania v oblasti bezpečnosti potravín a krmív (RASFF)</i>	Článok 50 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 z 28. januára 2002, ktorým sa ustanovujú všeobecné zásady a požiadavky potravinového práva, zriaďuje Európsky úrad pre bezpečnosť potravín a stanovujú postupy v záležitostiach bezpečnosti potravín.	http://ec.europa.eu/food/food/rapidalert/rasff_publications_en.htm

Správa	Právny základ	Uverejnenie
Výročná správa o monitorovaní rezíduí pesticídov v celej EÚ	Článok 32 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 396/2005 z 23. februára 2005 o maximálnych hladinách rezíduí pesticídov v alebo na potravinách a krmivách rastlinného a živočíšneho pôvodu a o zmene a doplnení smernice Rady 91/414/EHS (správou bol poverený EFSA)	http://ec.europa.eu/food/fvo/specialreports/pesticides_index_en.htm http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1646.htm
Výročná správa o ožarovaní potravín	Článok 7 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/2/ES z 22. februára 1999 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa potravín a prídavných látok do potravín upravovaných ionizujúcim žiarením	http://ec.europa.eu/food/food/biosafety/irradiation/index_en.htm
Pracovný dokument útvarov Komisie o vykonávaní národných plánov monitorovania rezíduí v členských štátoch	Článok 8 smernice Rady 96/23/ES z 29. apríla 1996 o opatreniach na monitorovanie určitých látok a ich rezíduí v živých zvieratách a živočíšnych produktoch a o zrušení smerníc 85/358/EHS a 86/469/EHS a rozhodnutí 89/187/EHS a 91/664/EHS	http://ec.europa.eu/food/food/chemicalsafety/residues/control_en.htm

Správa	Právny základ	Uverejnenie
<i>Výročné správy Komisie o sledovaní vtáčej chrípky u hydiny a voľne žijúceho vtáctva v členských štátoch</i>	Článok 19.1 rozhodnutia Komisie 2006/875/ES a článok 9.1 rozhodnutia Komisie 2006/876/ES, ktorým sa schvaľujú programy na eradikáciu a monitorovanie chorôb zvierat, určitých PSE a na prevenciu zoonóz, predložené členskými štátmi a Bulharskom a Rumunskom na rok 2007	http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/controlmeasures/avian/eu_resp_surveillance_en.htm
<i>Správy zo schôdzí expertných podskupín (brucelóza hovädzieho dobytku, brucelóza oviec a kôz, tuberkulóza hovädzieho dobytku a besnota) pracovnej skupiny na monitorovanie eradikácie chorôb v členských štátoch.</i>	Pracovná skupina sa vytvorila v roku 2000 ako postup stanovený v bielej knihe Komisie o bezpečnosti potravín.	http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/eradication/taskforce_en.htm

Správa	Právny základ	Uverejnenie
<i>Výročné zhrnutie príspevkov od členských štátov, ktoré sa týkajú dovozu výrobkov živočíšneho pôvodu na osobnú spotrebu, kde sú zhrnuté relevantné informácie o opatreniach prijatých na propagáciu a presadzovanie pravidiel stanovených v nariadení a o ich výsledkoch</i>	Článok 7 ods. 1 nariadenia Komisie (ES) č. 206/2009/ES (ktorým sa zrušuje článok 5 ods. 1 nariadenia Komisie (ES) 745/2004) o uvádzaní produktov živočíšneho pôvodu na osobnú spotrebu na trh v EÚ	http://ec.europa.eu/food/animal/animalproducts/personal_imports/sum_personal_imports_2005_2007_final.pdf
<i>Dobré životné podmienky zvierat: nariadenie o doprave</i>	Článok 27 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 1/2005 o ochrane zvierat počas prepravy a s ňou súvisiacich činností a o zmene a doplnení smerníc 64/432/EHS a 93/119/ES a nariadenia (ES) č. 1255/97	http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/transport/inspections_reports_reg_1_2005_en.htm